

Sygn. akt II CSK 121/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 27 lipca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa "L. P." Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w R.

przeciwko Marianowi P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 30 września 2009 r.,

- 1) oddała skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powódka L.-P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w R. wniosła o zasądzenie od pozwanego Mariana P. kwoty 10.000.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z hali produkcyjnej powódki za okres od dnia 24 czerwca 2003 r. do dnia 20 października 2005 r. oraz odszkodowania na szkodę spowodowaną niefachowym demontażem hali oraz przywłaszczeniem materiałów i wyposażenia powódki znajdujących się w hali.

Wyrokiem z dnia 8 grudnia 2008 r. Sąd Okręgowy w S. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 477 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 października 2007 r., oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że powódka była właścicielem hali produkcyjnej o powierzchni 1301,30 m², składającej się z konstrukcji stalowej i płyt okładzinowych, posadowionej na nieruchomości w R. przy ulicy J.[...]. W 2002 roku została ogłoszona upadłość powodowej spółki. W dniu 25 kwietnia 2003 r. Luiza S. jako prezes zarządu PPHU „M.” spółki z o.o. w S. oraz pozwany zawarli umowę przedwstępną „kupna-sprzedaży” elementów konstrukcyjnych hali produkcyjnej oraz materiałów wykończeniowych za kwotę 750.000 złotych netto. Sprzedaż miała nastąpić do dnia 20 czerwca 2003 r., i do tego dnia miała zostać zapłacona w ratach ustalona cena. Przy zawieraniu umowy przedwstępnej pozwany nie żądał żadnych dokumentów, wierząc oświadczeniom Luizy S., że jest ona osobą kompetentną do zbycia ruchomości stanowiących, według jej zapewnień, własność spółki „M.”. W czerwcu 2003 r. pozwany dokonał rozbiórki hali. Demontaż był przeprowadzony za pomocą dźwigu, w sposób profesjonalny. Podczas demontażu nie doszło do uszkodzenia sąsiednich budynków. Hala została następnie zamontowana w R., gdzie do tej pory pozwany prowadzi w niej produkcję.

W dniu 25 czerwca 2003 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w G. dokonał zajęcia opisanej wyżej hali na zaspokojenie wierzytelności przypadających m.in. T.-G. spółce z o.o. w R. W protokole zajęcia oznaczono powódkę jako właściciela hali. Zajętą halę oddano pod dozór pozwanego. W dniu 20 października 2005 r. pozwany nabył w drodze licytacji ruchomość - halę produkcyjną o

powierzchni 1301,30 m². W protokole z licytacji jako właściciela hali wskazano L. P. spółkę z o.o. w R. W tym samym dniu Komornik sądowy udzielił przybicia pozwanemu za cenę wywoławczą 298.063 zł, którą pozwany uiścił. Powódka bezskutecznie wzywała pozwanego do zapłaty wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z hali produkcyjnej stanowiącej własność powódki oraz odszkodowania za szkody spowodowane niewłaściwym demontażem hali.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo było uzasadnione jedynie w zakresie żądania zapłaty przez pozwanego kwoty 477 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ruchomości (hali) za jeden dzień - 24 czerwca 2003 r., przed zajęciem ruchomości przez komornika. Podstawę materialnoprawną tego roszczenia stanowił art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c. Powódka wykazała, że była właścicielem hali zajętej przez komornika. Do czasu nabycia ruchomości w drodze licytacji w dniu 20 października 2005 r. hala była cały czas we władaniu pozwanego, który władał nią jak posiadacz samoistny w złej wierze od chwili objęcia jej w posiadanie, jednakże przymiot ten utracił w momencie dokonania zajęcia ruchomości przez komornika i oddania jej pod dozór pozwanego. Nie było uzasadnione żądanie zapłaty przez pozwanego wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z hali za okres od dnia 25 czerwca 2003 r. do dnia 20 października 2005 r. Od daty zajęcia hali przez komornika i oddania jej pod dozór pozwanego jego odpowiedzialność wobec powódki należało ocenić w oparciu o przepis art. 857 § 2 k.p.c. Dozorca ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą wobec dłużnika z tytułu pogorszenia, uszkodzenia, zniszczenia lub zaginięcia zajętych ruchomości, natomiast katalog ten nie obejmuje wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy.

Za niezasadne Sąd Okręgowy uznał roszczenie powódki o zapłatę kwoty 511.000 zł z tytułem odszkodowania za zniszczenia spowodowane demontażem hali, gdyż powódka nie wykazała, aby pozwany spowodował dewastację budynków podczas demontażu hali. Powódka nie udowodniła również roszczenia w kwocie 729.000 zł uzasadnionego zawłaszczeniem przez pozwanego wyposażenia hali o tej wartości.

Apelacja powódki została oddalona wyrokiem z dnia 30 września 2009 r. Sądu Apelacyjnego w S., który uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny ocenił, że władztwa wykonywanego przez pozwanego nad ruchomością oddaną mu pod dozór, nie można zakwalifikować jako typowego dzierżenia z art. 338 k.c. Pozwany nie miał bowiem woli wykonywania władztwa nad rzeczą jedynie „za kogo innego”. Postępowanie pozwanego w stosunku do spornej ruchomości zmanifestowane na zewnątrz, przesądza o tym, że pozwany faktycznie władał rzeczą „dla siebie” tzn. pobierał z niej pożytki, użytkował ją. Rozstrzygnięcie charakteru władania ruchomością przez pozwanego, czy miało ono charakter posiadania zależnego czy samoistnego, nie miało jednak znaczenia dla określenia zakresu jego odpowiedzialności wobec powódki od dnia 25 czerwca 2003 r. Z tym bowiem dniem pozwany ponosił odpowiedzialność z tytułu władania rzeczą oddaną pod dozór stosownie do przepisów o dozorze (art. 855 - 863 k.p.c.). Do stosunku między stronami i osobą sprawującą dozór stosuje się przepisy o przechowaniu (art. 835-845 k.c.) z odpowiednimi modyfikacjami przewidzianymi w przepisach art. 855 - 863 k.p.c. Pozwany nie legitymował się uprawnieniem do używania oddanej pod jego dozór ruchomości. Używanie zatem przez pozwanego tej ruchomości, pobieranie z niej pożytków, powodowało jego odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 857 § 1 k.p.c. Dozorca odpowiada wobec stron za szkodę powstałą w wyniku nieprawidłowego sprawowania dozoru. Natomiast za szkodę powstałą w skutek nieprawidłowego sprawowania nadzoru nad dozorcą odpowiadają solidarnie Skarb Państwa i komornik na podstawie art. 23 ustawy o komornikach. Powódka nie dochodziła jednak roszczenia o odszkodowanie za nieprawidłowe wykonywanie dozoru przez pozwanego, za pogorszenie czy utratę rzeczy, lecz wynagrodzenia, opartego o przepisy prawa rzeczowego, z tytułu bezumownego korzystania z hali przez pozwanego. W tym zakresie roszczenie powódki nie było zasadne, gdyż brak było podstaw do zastosowania w stosunku do odpowiedzialności pozwanego przepisów dotyczących roszczeń uzupełniających z art. 224 i 225 k.c.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła powódka, która zaskarżyła go w całości, wskazując jako podstawę skargi naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 224 k.c. i art. 225 k.c. poprzez ich błędną wykładnię

polegającą na przyjęciu, że w stosunku do dozorczy, który używając zajęte u niego przez komornika ruchomości dłużnika, nie będąc do tego uprawnionym, nie mają zastosowania przepisy dotyczące wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy. Powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 10.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach podstaw, z urzędu bierze jedynie pod uwagę nieważność postępowania. Powyższe oznacza, że kontrola kasacyjna zaskarżonego orzeczenia może dotyczyć wyłącznie wskazanej w skardze kasacyjnej podstawy, tj. naruszenia prawa materialnego – art. 224 k.c. oraz art. 225 k.c. Już na wstępie, wobec zaskarżenia wyroku Sądu Apelacyjnego w całości, należy zauważyć, że powołane w skardze kasacyjnej przepisy nie miały zastosowania do rozstrzygnięcia w części dotyczącej odpowiedzialności pozwanego za szkodę spowodowaną niewłaściwym – według twierdzeń powódki – demontażem hali oraz przywłaszczeniem rzeczy powódki znajdujących się na jej terenie. Z tego tylko względu skarga kasacyjna w części zaskarzającej rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego o żądaniu zapłaty odszkodowania z tytułu szkód spowodowanych demontażem przez pozwanego hali powódki oraz przywłaszczeniem wyposażenia hali nie mogła zostać uwzględniona.

Przepisy zawarte w art. 224 k.c. oraz art. 225 k.c. określają roszczenia właściciela rzeczy – do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy, za zużycie rzeczy, jej pogorszenie lub utratę oraz o zwrot pożytków lub wartości pożytków - wobec samoistnego posiadacza rzeczy. Wykładnia i zastosowanie tych przepisów przez Sąd Apelacyjny miały więc znaczenie jedynie dla prawidłowego rozstrzygnięcia o tej części żądania powódki, które obejmowało wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy powódki przez pozwanego. Warunkiem nieodzownym zastosowania powołanych wyżej przepisów było wykazanie, że pozwany był w okresie objętym żądaniem samoistnym posiadaczem rzeczy stanowiącej własność powódki.

Przepisy regulujące dozór zajętych ruchomości (art. 855 – 863 k.p.c.) określają sposób wykonywania zarządu zajętej ruchomością, zasady powierzania wykonywania tego zarządu przez osobę trzecią, któremu powierzono obowiązki dozorczy, jego obowiązki, uprawnienia do zwykłego używania rzeczy przez dłużnika lub członków jego rodziny oraz dozorcę, uprawnienia dozorczy do żądania zwrotu wydatków związanych z przechowaniem rzeczy oraz wynagrodzenia za dozór. Przepisy te regulują również odpowiedzialność odszkodowawczą dozorczy za pogorszenie, uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętych ruchomości. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 1966 r., I CR 312/63 (OSNCP z 1966 r., nr 12, poz. 221) przyjęto, że przy ocenie prawidłowości wykonywania obowiązków dozorczy określonych przez art. 598 d. k.p.c. (obecnie art. 856 k.p.c.) stosuje się art. art. 239 i n. k.z. (obecnie art. 471 i n. k.c.) tak jakby dozorca obowiązany był do przechowywania rzeczy na podstawie umowy. Podobny pogląd, na tle zarządu przymusową nieruchomością, wyrażono również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1966 r. II CR 24/66 (PiP z 1968 r. Nr 2, str. 330). W tym wyroku zwrócono uwagę na to, że z chwilą poddania nieruchomości zarządowi przymusowemu ustaje zarząd dłużnika. Podobnie jest w przypadku ustanowienia dozorczy nad rzeczą ruchomą zajętej przez komornika. Zarządca ruchomości, podobnie jak zarządca przymusowy, nie jest przedstawicielem lub pełnomocnikiem żadnej ze stron. Nie jest zastępcą dłużnika, ani wierzyciela. Nie jest też organem egzekucyjnym. Swoje czynności wykonuje w imieniu własnym, ale na rzecz stron postępowania. Również w piśmiennictwie prawniczym wyrażono stanowisko, że pomiędzy dozorcą a komornikiem dochodzi do zawarcia quasi umowy, do której mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące umowy przechowania. Wprawdzie powierzenie dozoru ruchomości osobie trzeciej następuje na podstawie zarządzenia komornika sądowego, ale osoba trzecia musi wyrazić zgodę na objęcie tej funkcji. Podejmując się wykonywania obowiązków dozorczy osoba trzecia akceptuje również warunki wykonywania dozoru wynikające z bezwzględnie obowiązujących przepisów zawartych w art. 855 – 863 k.p.c.

Zgodnie z art. 336 k.c. posiadaczem samoistnym rzeczy jest ten, kto nią faktycznie włada jak właściciel. W posiadaniu samoistnym oprócz elementu faktycznego władania rzeczą (*corpus*), które treścią odpowiada faktycznemu

władztwu nad rzeczą wykonywanemu przez właściciela, występuje również element woli – zamiar posiadania rzeczy dla siebie (*cum animo rem sibi habendi*). Mając na uwadze status prawny dozorczy, co do zasady, nie można uznać dozorczy za samoistnego posiadacza oddanej mu pod pieczę rzeczy ruchomej. Władanie rzeczą przez dozorcę i jego ograniczony zakres opiera się na stosunku prawnym wynikającym z wydanego za zgodą dozorczy zarządzenia komornika sądowego o powierzeniu dozoru nad rzeczą osobie trzeciej. Zakres władania dozorczy oddaną mu pod dozór rzeczą jest ograniczony do przechowania rzeczy w stanie nie pogorszonym (art. 856 § 1 k.p.c. i art. 857 § 1 k.p.c.). Dozorca nie może również tej rzeczy używać, chyba że jest do tego uprawniony, np. na podstawie prawa obligacyjnego lub ograniczonego prawa rzeczowego (art. 861 zd. drugie k.p.c.). Jeżeli rzecz oddana pod dozór osobie nie uprawnionej do korzystania z niej przynosi dochód, dozorca obowiązany jest po ustaniu dozoru złożyć komornikowi rachunek z dochodów. Czysty dochód po potrąceniu wydatków jest składany do depozytu sądowego. Z uzyskanego dochodu pokrywa się wynagrodzenie dozorczy, resztę zaś dołącza się do sumy uzyskanej z egzekucji, a w razie umorzenia egzekucji, wypłaca się dłużnikowi (art. 862 § 1 i 2 k.p.c.). Pożytki z zajętej ruchomości, mimo że podlegają rozliczeniu w trybie przewidzianym w art. 862 § 1 k.p.c. i rozliczeniu w sposób przewidziany w art. 862 § 2 k.p.c., przypadają egzekwowanemu dłużnikowi jako właścicielowi zajętej rzeczy, który również ponosi obciążenia z nią związane. Właściciel zajętej rzeczy traci więc jedynie zarząd zajętej rzeczą, nie traci natomiast statusu samoistnego posiadacza tej rzeczy do czasu egzekucyjnej sprzedaży rzeczy. Do tej chwili korzysta nadal z części uprawnień wynikających z prawa własności rzeczy, jak również ponosi obciążenia związane z prawem własności rzeczy. W przypadku dozorczy brak jest również elementu woli posiadania rzeczy dla siebie, gdyż, podobnie jak dzierżyciel, sprawuje on władztwo nad rzeczą w cudzym imieniu (*animus possidendi rem pro alieno*). Zgodnie z art. 856 § 1 k.p.c. dozorca zobowiązany jest do oddania ruchomości na wezwanie komornika lub stosownie do orzeczenia sądu albo na zgodne wezwanie obu stron.

Pozwany przyjmując od komornika sądowego pod dozór zajęętą halę zaakceptował taki właśnie zakres władania rzeczą. Tym samym uzewnętrznił brak dalszej woli posiadania rzeczy dla siebie, zaakceptował konieczność władania

ruchomością w sposób ograniczony celem wykonywanego dozoru, tj. zapewnienia utrzymania tej rzeczy w stanie niepogorszonym i oddania jej w każdym czasie na żądanie uprawnionego podmiotu. W chwili zajęcia rzeczy, znajdującej się w posiadaniu pozwanego, nie zgłosił on komornikowi żadnych praw do tej rzeczy, w szczególności wynikających z zawartej wcześniej umowy przedwstępnej sprzedaży zajętej hali. Pozwany nie wniósł również do sądu powództwa o zwolnienie zajętej rzeczy spod egzekucji. Tym samym dał wyraz temu, że akceptuje czynności komornika podjęte do rzeczy ruchomej wchodzącej w skład majątku dłużnika (powodowej spółki). Wyrażając zgodę na objęcie czynności dozorczy zaakceptował również, iż jego władanie zajętą rzeczą opiera się na szczególnym stosunku prawnym wynikającym z zarządzenia komornika o powierzeniu mu dozoru nad zajętą ruchomością. O tym, że władanie zajętą ruchomością nie miało charakteru właścicielskiego potwierdza również to, że pozwany przystąpił do licytacji ruchomości i ostatecznie nabył zajętą ruchomość w trybie sprzedaży egzekucyjnej.

Zasadnie przyjął więc Sąd Okręgowy, a czego nie podważył Sąd Apelacyjny, który nie rozstrzygnął statusu pozwanego jako posiadacza zajętej rzeczy, że z chwilą oddania zajętej hali pod dozór pozwanego utracił on status posiadacza samoistnego tej rzeczy. Cech samoistnego posiadania przez pozwanego zajętej ruchomości nie nadawało to, że pozwany jako dozorca „korzystał” z oddanej pod jego dozór hali z naruszeniem przepisu zawartego w art. 861 zd. drugie k.p.c. Tak określony, a więc ograniczony, zakres faktycznego władania zajętą ruchomością przez pozwanego, nie wypełniał bowiem cech samoistnego posiadania rzeczy. Ponadto takiemu zachowaniu towarzyszyły inne, sprzeczne z naturą samoistnego posiadania, zachowania pozwanego jednoznacznie zaprzeczające właścicielskiemu władaniu przez niego oddaną pod jego dozór rzeczą. Co najwyżej zachowanie pozwanego polegające na korzystaniu, a ściślej na używaniu zajętej rzeczy (brak bowiem w sprawie ustaleń faktycznych, z których wynikałoby, że pozwany czerpał pożytki z zajętej rzeczy w rozumieniu art. 53 k.c.) z naruszeniem przepisu art. 861 k.p.c. mógł uzasadniać wniosek, że był on posiadaczem zależnym tej rzeczy. Jest nią bowiem osoba, która nie rości sobie do rzeczy prawa własności i postępuje z rzeczą, tak jak osoba, której przysługuje do

niej inne prawo. Używanie rzeczy jest treścią zarówno praw o charakterze obligacyjnym (najmu – art. 659 § 1 k.c., dzierżawy – art. 693 § 1 k.c., użyczenia – art. 710 k.c.), jak również praw rzeczowych (użytkowania – art. 252 k.c.).

Uwzględniając powyższe nie było uzasadnione konstruowanie w stosunku do pozwanego roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy oddanej mu pod dozór na podstawie powołanych w skardze kasacyjnej przepisów art. 224 i art. 225 k.c., które dotyczą tylko roszczeń kierowanych wobec samoistnego posiadacza rzeczy. Przepisy te, zgodnie z art. 230 k.c., mają odpowiednie zastosowanie do stosunku między właścicielem rzeczy a posiadaczem zależnym, o ile z przepisów regulujących ten stosunek nie wynika nic innego. Wobec braku jednak wskazania jako podstawy skargi kasacyjnej także art. 230 k.c. dalsze rozważania w tym zakresie, jak również poszukiwanie właściwej podstawy materialno-prawnej uzasadniającej roszczenie powódki prowadziłyby do przekroczenia granicy kontroli kasacyjnej.

W konsekwencji skarga kasacyjna jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. przy uwzględnieniu przepisów § 2 ust. 1 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).